

Стипендійний фонд ім. Ів. Франка.

Володимир ГНАТЮК (/taxonomy/term/3917)

Безпосередньо по смерті Ів. Франка піднесено було у пресі думку здвигнути живий пам'ятник поетови, що відповідав би гідно його великим заслугам для нашої суспільности. Піднесено навіть деякі проєкти і — на тім скінчило ся. Дальше справа не посунула ся ні кроку на перед.

Тоді також вислав був д-р Іван Куровець, лікар з Калуша, до одної львівської фінансової інституції 200 кор. і призначив з того 100 кор. на пам'ятник на могилі поета, а 100 кор. на живий пам'ятник. Коли гадка живого пам'ятника прийметь ся серед суспільности і піchnуть ся складки на нього, обіцяв д-р Ів. Куровець підвишити свій даток до 1.000 корон.

Коли сеї справи не тикав ніхто доси, звернув ся д-р І. Куровець недавно до Наук. Тов. ім. Шевченка з пропозицією, щоби воно переймало його даток і повело всю справу далі. У своїм листі до товариства вказує ініціатор на те, яку тяжку школу перейшов у життю Ів. Франко ще як студент, а опісля вже як письменник, та скільки потратив він на марно своїх дорожочітних сил, які при ліпших обставинах міг ужити також на користь нашого народа. А подібно, як покійний поет, нівечать ся в нас і інші молоді, здібні та талановиті сили. Ми не мали ніколи їх надміру, та тепер по війні, коли вже стільки молодих хлопців лягло головами, брак інтелігентних, енергічних та робучих сил відчуєть ся в десятеро більше на всіх полях нашого національного життя. Старати ся про їх приріст се обовязок цілої суспільности. Колиж говорить ся про живий пам'ятник, який має виставити нарід такому великанови духа, як Ів. Франко, то тут передовсім належить мати на увазі тих, що так, як покійний поет, працюють умово, віддають усі свої сили на службу народови і підносять його на ту культурну висоту, на якій він може зрівнати ся з іншими культурними націями. Належить отже заснувати фонд на користь наших письменників. Із процентів того фонду визначувано би стипендії для письменників, чи то колиб котрий з них бажав виїхати за границю на якісь спеціальні студії, чи потребував би відпочинку по форсовній праці, чи мав би лічити ся в хоробі, чи опинив би ся незаслужело в прикрім матеріяльнім положеню, і т. и.

Виділ Наук. Тов. ім. Шевченка розважував сю справу на засіданю дня 26. лютого, згодив ся зовсім із поглядами ініціатора, подякував йому письменно і постановив повести справу далі.

Подаючи отсе до відомо нашої суспільности, хочу сказати від себе декілька слів.

Передовсім треба би подумати: 1) який великий мусів би бути такий фонд. 2) Чи можна би його зложити.

На мій погляд, колиб такий фонд мав дійсно полишити по собі видатніші сліди, мусів би виносити бодай 100.000 корон. Колиб його опроцентовано на 5%, то річно роздавано би з його 5.000 кор. Сим можна би вже дещо досягнути тим більше, що одного року міг би користати з фонду один письменник, другою другий; часом можна би поділити процент між кількох. Також форма признавання може бути ріжна; раз можна його дати як стипендію, раз як премію за видану працю. Останнє може було би й більш бажане, бо заохочувало би письменників до інтензивнішої праці. Фонд міг би також по введеню в жите збільшувати ся, бож кожний письменник, що користав із нього, міг би якусь частину доходу з нагородженої — або й іншої — праці признавати в його хосен.

А чи можна би таку величезну суму зібрати? Очевидно, що в короткім часі і без жадної організації не можна тим більше, що в нас і всяких інших потреб багато, прим. приватне шкільництво. Та при добрій організації, думаю, річ зовсім не виходить поза межі можливости.

Звернім увагу на те, що в нас уже значне число письменних та що воно постійно зростає. Між письменними не може бути нікого, хто не читав би нічого Ів. Франка та не знав його імени. Не знайдець ся також нікого, хто не хотів би хоч маленьким датком причинити ся до звеличання памяти поета. Коли кожний письменний дасть пятачка або десятачка (10 і 20 сот.), то він певно не відчує убитку в своїм майні і не погіршить свого економічного положеня, а причинить ся до великого діла. Всякі культурно-просвітні і економічні товариства (Читальні, Січи, Соколи, філії Сіл. Господаря, каси, які по війні повідживають) зможуть визначити від себе по кілька корон. Вони можуть також приймати у себе датки від письменних і висилати їх опісля разом на означене місце. Осьтакими малими датками можна зібрати великий фонд, але під умовою, що ніхто не відтягнець ся від таких дрібних жертв.

При сій нагоді дозволю собі звернути увагу, що в нас існують уже аж два фонди для підмоги письменників, та вони такі мікроскопійні, що не диво, що їх ніхто навіть завважує. Оба фонди стоять під управою Наук. Тов. ім. Шевченка. Один зветь ся: "Фонд для підмоги письменників ім. Д. Мордовця", другий: "Фонд для підмоги письменників ім. Ів. Котляревського" і оба повстали в 1898 р.

Початок першого такий: Данило Мордовець написав на спеціальну просьбу повість по українськи п. н. "Дві долі", яку надруковано в першій річнику Літ. Наук. Вістника, 1898 р. Один український меценат визначив авторови за неї гонорар у квоті 2.000 кор., та той призначив його на фонд, з якого проценти мали йти на підмоги для письменників. Фонд увійшов зараз у жите і хоч проценти від нього маленькі, то все й вони ставали в пригоді тим, що їх дістали.

Другий фонд, названий іменем обновця нашої літератури тому, що повстав у столітні роковини її істнованя, але звязаний з особою Ів. Франка. Як відомо, рівно двацять літ тому поет попав був у сцисію не лише з Поляками через свою статю "Поет зради", надруковану в віденськім тижневнику "Die Zeit", але і з своїми земляками через передмову до "Образ-ів galicyjsk-их" п. н. "Niesco o sobie samum". Через першу утратив місце постійного співробітника в "Kurjer-i Lwowsk-im" і з місячною платнею 160 кор. Через другу посипали ся на нього у нашій пресі дуже сильні докори і очевидно замкнули перед ним двері для якої-небудь праці. До всього долучила ся довга і сильна хвороба очий так, що він мусів день і ніч лежати у темній кімнаті без ніякої роботи. Університетська молодіж знала отсе положенє поета, а що вона оцінювала инакже також обі інкріміновані його статі, постановила на знак свого признаня уладити в часі обходу ювілею відродження нашої літератури також ювілей 29-літньої літературної праці Ів. Франка. Для того вибрано окремиий комітет, якою головою став підписаний. Заходи пороблено на велику скалю і коли взяти на увагу обуренє всіх "старших" на поета, які з виїмком кількох одиниць відтягнули ся від святкованя, результати випали світло. Тоді видано "Привіт Ів. Франку", "Спис творів Ів. Франка", уложений М. Павликом, композиції до його творів п. н. "Зівялі листки", видруковано два його оповіданя "Місія" і "Єзуїт", до яких мав автор дописати ще третє, і всі три мали вийти як трільогія; задля браку часу не зладив він нового оповіданя і надруковані вийшли аж кілька літ пізнійше накладом Вид. Спілки. Тоді зачав друкувати також комітет простору біографію поета, що написав А. Кримський, та надруковав лише два аркуші, а пів аркуша ще вискладано. Дальше А. Кримський не прислав рукопису і книжка не вийшла до нині, а й надруковані аркуші опісля знищено. Та найважнійше було, що молодіж прибирала на почесний дар для ювілята коло 700 золотих; сю суму доповнило Наук. Тов. ім. Шевченка до тисячки і в часі свята передано ювілятови сей почесний дар у золоті. Такого дару у нас до тої пори не дістав жаден письменник, тому ми молоді дуже гордили ся, що так пописали ся. Такуж приблизно суму зібрано тоді на спеціально порозсилані бльочки на фонд ім. Ів. Котляревського, з якого ми постановили першу підмогу признати Ів. Франкови, колиб він попав знов коли у таке положенє, як 1897 р. Та се не повторило ся, а комітет розвизуючись поручив мені віддати його такий інституції, що схоче дбати про його дальший зріст. Я зразу віддав його був під заряд ново заснованої Вид. Спілки, бо була надія, що в ній зорганізують ся всі наші письменники та у власнім інтересі будуть признавати якийсь процент із доходів товариства в хосен фонду. Коли опісля показало ся, що се неможливе, я передав фонд Наук. Тов. ім. Шевченка, в котрого управі він остає доси. З початком 1914 р. виносив він 2.877.35 кор., а тепер перейшов очевидно поза 3.000 кор. Я думав, що на нього будуть впливати якісь дари та що він швидко зросте до 5.000 кор., колиб його можна було ввести в жите, та се не стало ся. Сей приклад не може бути одначе прогностиком для фонду ім. Ів. Франка раз, що фонд ім. Ів. Котляревського повставав перед двацятьма роками, друге, що від того часу про нього ніхто ніколи не згадував і стілько й усього, що він фігурував у річних справозданях із діяльности Наук. Тов. ім. Шевченка.

Не довго перед війною заснували були у подібний фонд також російські Українці і з нього користали в останніх літах житя покійні: М. Коцюбинський та Леся Українка. Колиб вони були мали змогу хоч десять літ перед тим користати з такого фонду, певно були би нас обдарували неодним визначним твором свого духа. А що міг дати нам М. Коцюбинський, на те вказує остання його книжечка "Тіни забутих предків". При істнованю такою фонду в Галичині були би лишили більшу літературну спадщину М. Павлик та Лесь Мартович тай не були би увесь вік без виїмку прожили по студентськи, бо й один рік відмінного житя міг би мати своє значіне. Тоді може й такі імена, як Ф. Заревич, А. Свидницький, Ів. Манжура й інші згадували ся би инакше.

[Діло]

11.03.1917

До теми

Іван Франко — збирач життєвої мудрості. (/node/104470)

Плагіат з Франка й не тільки (/node/104368)

Іван Франко та Агатангел Кримський: Дві галактики (/node/103555)

Іван Франко і баденівські вибори. (/node/103534)

Цісарсько-шляхетські вибори. (/node/102470)

Мандрівка Івана Франка по львівських квартирах. (/node/102323)

Add a comment...

Facebook Comments Plugin

Збруч

Like Page

16K likes

Номо сариєнс - креативні, як ніхто

267 генів відрізняють наш вид від неандертальців і шимпанзе.

20.05.21 | | Наука

(/node/105295)

18 днів і 19 музичних подій

Володимир Сивохіп

Львівська національна філармонія імені Мирослава Скорика, за доброю традицією завдовжки у сорок років, в останній декаді травня запрошує на феєрію майстерності – найстаріший та наймасштабніший в Україні Міжнародний фестиваль музичного мистецтва «Віртуози».

19.05.21 | | Штука

(/node/105247)

Прекрасний старий світ українців

Володимир МОЛОДІЙ

«Якби залишилися тоді на Польщі, жили би добре», – говорила моя бабуся. Жаль, який люди пронесли через все життя, можна передати достоту влучною метафорою беззвучного крику.

19.05.21 | | Галичина

(/node/105248)

Імена і суб'єктність

Анастасія Левкова

Транслітерація слов'янських власних назв – на противагу адаптації – стає дедалі поширеніша, і, либонь, не випадково

18.05.21 | | Дискурси

(/node/105217)

Що це за народи?

Роман Сольчаник

Ми знаємо, чим закінчилося обрання шоумена на найвищу державну посаду в Сполучених Штатах. З огляду на це, може лише сподіватися, що США й Україна це «дві великі різниці»

18.05.21 | | Дискурси

(/node/105215)

Нова форма бактерій

Археї у гарячих джерелах розкладають рослинний матеріал, не виділяючи метану.

18.05.21 | | Наука

(/node/105235)

Руйнівник Січі на берегах Збруча

Дмитро ПОЛЮХОВИЧ

Знайдена найдавніша реліквія Старого кордону – могила донського козака, датована кінцем XVIII століття.

18.05.21 | | Галичина

(/node/105233)

Джерела близькосхідного протистояння

Петро ГЛАДІЄВСЬКИЙ

Допоки не буде розірвано зв'язок палестинців з Москвою, миру на Близькому Сході марно сподіватися.

18.05.21 | | У світі

(/node/105224)

© 2021 zbruc.eu

Передрук та інше використання матеріалів, що розміщені на сайті, дозволяється за умови посилання на zbruc.eu.

[in](#) [f](#) [G+](#) [🐦](#)